

صورت بندی و تحلیل نظریه های انقلاب اسلامی

محمد حقی

مرکز بین المللی
ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد. بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد. «جامعه المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم العالمیه» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

فهرست

مقدمه ۹

بخش اول: مفاهیم نظری و کلیات

فصل اول: مفهوم‌شناسی ۱۹

مفهوم واژه انقلاب ۱۹

مفهوم واژه انقلاب اسلامی ۲۲

مفهوم‌شناسی واژه نظریه‌های انقلاب ۲۴

فصل دوم: صورت‌بندی نظریه‌های انقلاب و نظریه‌های انقلاب اسلامی ۲۵

گفتار اول: صورت‌بندی‌های مختلف از نظریه‌های انقلاب ۲۵

۱. تدا اسکاچپول ۲۷

۲. جک گلدستون ۲۸

۳. شهید مرتضی مطهری ۳۲

۴. حسین بشیریه ۳۴

۵. فریده فرهی ۳۷

۶. حمیرا مشیرزاده ۳۸

گفتار دوم: صورت‌بندی نظریه‌های انقلاب اسلامی ۴۲

۱. شهید مرتضی مطهری ۴۲

۴۵	۲. صادق زیباکلام.....
۵۰	۳. حمیرا مشیرزاده.....
۵۴	۴. جان فوران.....
۵۷	۵. مصطفی ملکوتیان.....
۶۱	۶. صورت‌بندی منتخب.....

بخش دوم: رهیافت فرهنگی انقلاب اسلامی و نظریه‌های مربوط به آن

۶۷	فصل اول: رهیافت فرهنگی انقلاب اسلامی.....
۶۹	دلایل فرهنگی بودن انقلاب ایران.....
۷۳	فصل دوم: نظریه‌های فرهنگی انقلاب اسلامی.....
۷۳	نظریه امام خمینی <small>رحمته‌الله</small>
۷۷	۱. حکومت مطلوب از دیدگاه امام خمینی <small>رحمته‌الله</small>
۷۸	۲. عوامل انقلاب اسلامی ایران از دیدگاه امام خمینی <small>رحمته‌الله</small>
۸۴	نظریه شهید مطهری.....
۸۸	راه‌های شناخت ماهیت انقلاب ایران از دیدگاه شهید مطهری.....
۹۱	نظریه آیت‌الله خامنه‌ای.....
۹۳	۱. ضرورت انقلاب اسلامی.....
۹۴	۲. ویژگی‌های انقلاب اسلامی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای.....
۹۶	الف) ویژگی‌های فرهنگی - اعتقادی.....
۹۶	یکم. انقلابی مبتنی بر ارزش‌های دینی و اراده مردم.....
۹۸	دوم. نقش اسلام، موزه‌ها و مبانی دینی در پیروزی انقلاب.....
۱۰۰	سوم. تأکید بر فرهنگی بودن انقلاب.....
۱۰۱	چهارم. اهداف فرهنگی - اعتقادی انقلاب اسلامی.....
۱۰۳	ب) ویژگی‌های سیاسی - اسلامی انقلاب اسلامی.....
۱۰۶	ج) ویژگی‌های کارکردی انقلاب اسلامی.....
۱۰۷	ماهیت انقلاب ایران از دیدگاه شهید بهشتی.....
۱۰۹	ویژگی‌های انقلاب اسلامی.....
۱۱۶	نظریه میشل فوکو.....
۱۱۸	۱. عوامل انقلاب ایران از دیدگاه میشل فوکو.....

۲. ویژگی‌های مذهب تشیع..... ۱۲۰
۳. وجود رهبر اسطوره‌ای..... ۱۲۵
۴. آیین‌های مذهبی و نقش آن در اراده جمعی..... ۱۲۶
۵. معنویت‌گرایی سیاسی..... ۱۲۷
- دیگر اندیشمندان..... ۱۳۰

بخش سوم: رهیافت اقتصادی انقلاب اسلامی و نظریه‌های مربوط به آن

- فصل اول: رهیافت اقتصادی انقلاب اسلامی..... ۱۴۱
- فصل دوم: نظریه‌های اقتصادی انقلاب اسلامی..... ۱۴۷
- نظریه احزاب و گروه‌های مارکسیستی در ایران..... ۱۴۷
۱. حزب توده..... ۱۴۸
۲. سازمان چریک‌های فدایی خلق..... ۱۵۱
۳. سازمان مجاهدین خلق..... ۱۵۴
- همایون کاتوزیان..... ۱۵۶
- رابرت لونی..... ۱۶۶
- هوشنگ امیر احمدی..... ۱۶۹
- احمد اشرف..... ۱۷۱

بخش چهارم: رهیافت روان‌شناختی انقلاب اسلامی و نظریه‌های مربوط به آن

- فصل اول: رهیافت روان‌شناختی انقلاب اسلامی..... ۱۸۱
- فصل دوم: نظریه‌های روان‌شناختی انقلاب اسلامی..... ۱۹۱
- نظریه ماروین زونیس..... ۱۹۱
- نظریه افزایش انتظارات و منحنی Z جیمز دیویس..... ۱۹۹
- دیدگاه فرامرز رفیع‌پور براساس نظریه محرومیت نسبی..... ۲۰۵

بخش پنجم: رهیافت سیاسی انقلاب اسلامی و نظریه‌های مربوط به آن

- فصل اول: رهیافت سیاسی انقلاب اسلامی..... ۲۱۵
- فصل دوم: نظریه‌های سیاسی انقلاب اسلامی..... ۲۲۵
- صادق زیباکلام..... ۲۲۵

۲۳۵ یرواند آبراهامیان
۲۳۸ ۱. توسعه اجتماعی - اقتصادی
۲۴۱ ۲. توسعه نیافتگی سیاسی
۲۴۳ ۳. وقایع منجر به پیروزی انقلاب اسلامی
۲۴۹ نظریه توطئه
۲۶۰ نقد نظریه توطئه

بخش ششم: رهیافت ترکیبی انقلاب اسلامی و نظریه‌های مربوط به آن

۲۶۷ فصل اول: رهیافت ترکیبی انقلاب اسلامی
۲۸۱ فصل دوم: نظریه‌های رهیافت ترکیبی انقلاب اسلامی
۲۸۱ تدا اسکاچپول
۲۹۶ جان فوران
۳۱۰ نیکی آر. کدی
۳۲۴ محسن میلانی
۳۳۴ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۳۴۱ کتابنامه